

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 10, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 663.5.003.13

*Я. В. Паламаренко,
аспірант кафедри економіки,
Вінницький національний аграрний університет*

ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ

*Y. V. Palamarenko,
postgraduate of Department of Economics and Business
Vinnytsia National Agrarian University*

MEASURES TO IMPROVE THE ECONOMIC EFFICIENCY ENTERPRISES ALCOHOL INDUSTRY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE PRESENT

У статті дано комплексну оцінку факторів, що впливають на економічну діяльність підприємства спиртової промисловості. Досліджено, що основні фонди відіграють вагомую роль в результативності підприємств, тому розглянуто напрями їх підвищення: інтенсивний та екстенсивний. Визначена роль ефективної управлінської системи керівництва. Розглянуто групи показників та факторів (зовнішніх та внутрішніх) системи економічної ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості. Виявлено, що для ефективної діяльності спиртової галузі, підприємства повинні мати конкурентні переваги, тому наведені основні шляхи їх отримання. Запропоновано механізм реалізації шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості в контексті сьогодення. Проаналізовано основні чинники впливу підвищення ефективності діяльності підприємств спиртової галузі: технологію, управлінські процеси, матеріальні ресурси, трудові ресурси, державне регулювання та систему в цілому.

The article gives a comprehensive assessment of the factors influencing the economic activity of the enterprises of the alcohol industry. The basic funds play an important role in the effectiveness of companies, so consider the direction of their increase: intensive and extensive. Defines the role of an effective management system guide. Considered the groups of indicators and factors (external and internal) economic efficiency of activity of the enterprises of the alcohol industry. It is revealed that for the effective activities of alcohol industry, enterprises should have a competitive advantage, so hover the main ways of obtaining them. The proposed mechanism of realization of ways of increase of efficiency of activity of enterprises of the alcohol industry in the context of modernity. Analyzed the main influence factors of increase of efficiency of activity of enterprises of the alcohol industry: technology, management processes, material resources, labor resources, government regulation and the system as a whole.

Ключові слова: ефективність, заходи підвищення ефективності, спиртова галузь, результативність, конкурентоспроможність, резерви, ресурси, фактори ефективності, розвиток.

Keywords: efficiency, efficiency measures, alcohol industry, productivity, competitiveness, reserves, resources, factors of efficiency, development.

Постановка проблеми. Одним з головних завдань підприємницької діяльності є отримання чим більшого обсягу чистого прибутку. Саме це завдання спонукає підприємців спиртової промисловості до постійного пошуку резервів та шляхів підвищення ефективності використання контрольованих ними ресурсів. Часто можна спостерігати ситуації, коли у системі управління суб'єкта господарювання, повністю характеризується перевитратами або значними втратами наявних у його розпорядженні ресурсів. За таких обставин першим завданням є удосконалення системи менеджменту підприємств спиртової галузі, а саме її орієнтація на ефективне використання ресурсного потенціалу. У всі часи ефективність економіки у визначальній ступені залежить від ефективності роботи її структурних ланок, перш за все низових – підприємств. В свою чергу, визначається ефективністю використання ресурсів, що знаходяться в їх розпорядженні – матеріальних, фінансових, трудових та ін.. У цьому зв'язку надзвичайно важливим є визначення міри використання ресурсів, що є основою аналізу ефективності економіки підприємств спиртової промисловості та розрахунку конкурентоспроможності її продукції.

Суть проблеми щодо підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, що вона є складною економічною категорією і виявляється через результативність як форма вираження мети виробництва і залежить від внутрішніх можливостей ефективно використовувати всі наявні в його розпорядженні ресурси.

Аналіз останніх досліджень. Завдання підвищення ефективності господарської діяльності завжди було пріоритетним, а тому розглядалось багатьма вченими, зокрема: І. Казачков [1], С. Буг [2], О. Кравченко [2], Л. Левик [3], І. Ловська [4], Т. Пінчук [5], С. Погорелов [6], О. Шаманська [7], Н. Шепель [3] та іншими. Однак постійний розвиток науково-технічного прогресу, кардинальні зміни у законодавстві, загострення конкурентної боротьби на світових та вітчизняних ринках збуту, підвищення вимог споживачів до якості продукції та інші чинники вимагають подальшої розробки науково-практичних рекомендацій щодо підвищення

ефективності діяльності спиртової галузі.

Метою дослідження є розробка заходів підвищення ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості України в контексті сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення високої ефективності процесу виробництва в умовах ринкової економіки недостатньо мати сучасне технічне обладнання, знаряддя та високоякісні предмети праці, необхідна також відповідна організаційна система зв'язків між виробниками та споживачами продукції. Принциповий взаємозв'язок між вказаними двома поняттями може бути виражений різницею умовного економічного результату та повних капітальних вкладень і, залежно від рівня господарювання, може отримувати:

- національний рівень;
- рівень підприємства.

Якщо результати економічної діяльності перевищують витрати, то можна говорити про позитивний ефект, у протилежному випадку – про негативний ефект (збиток).

Як показав аналіз, ефективність роботи підприємств спиртової промисловості характеризується показниками рентабельності, норми прибутку, продуктивності праці, собівартості продукції, трудомісткості, матеріаломісткості, фондомісткості. Основним резервом підвищення економічної ефективності діяльності є раціональне формування, відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства [1, с. 87].

Для системного підходу характерна комплексна оцінка впливу різнопланових факторів, цільовий підхід до їхнього вивчення. Тоді фактори економічної ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості можна представити наступним чином (рис. 1). При визначенні факторів впливу на економічну ефективність діяльності підприємств спиртової промисловості потрібно розглядати не самі ресурси і рівень їх використання, а систему управління цими ресурсами відповідно до поставленої стратегічної мети. Знання факторів виробництва, вміння визначити їхній вплив на показники ефективності дозволяють впливати на рівень показників за допомогою управління факторами, створити механізм пошуку резервів [2, с. 69].

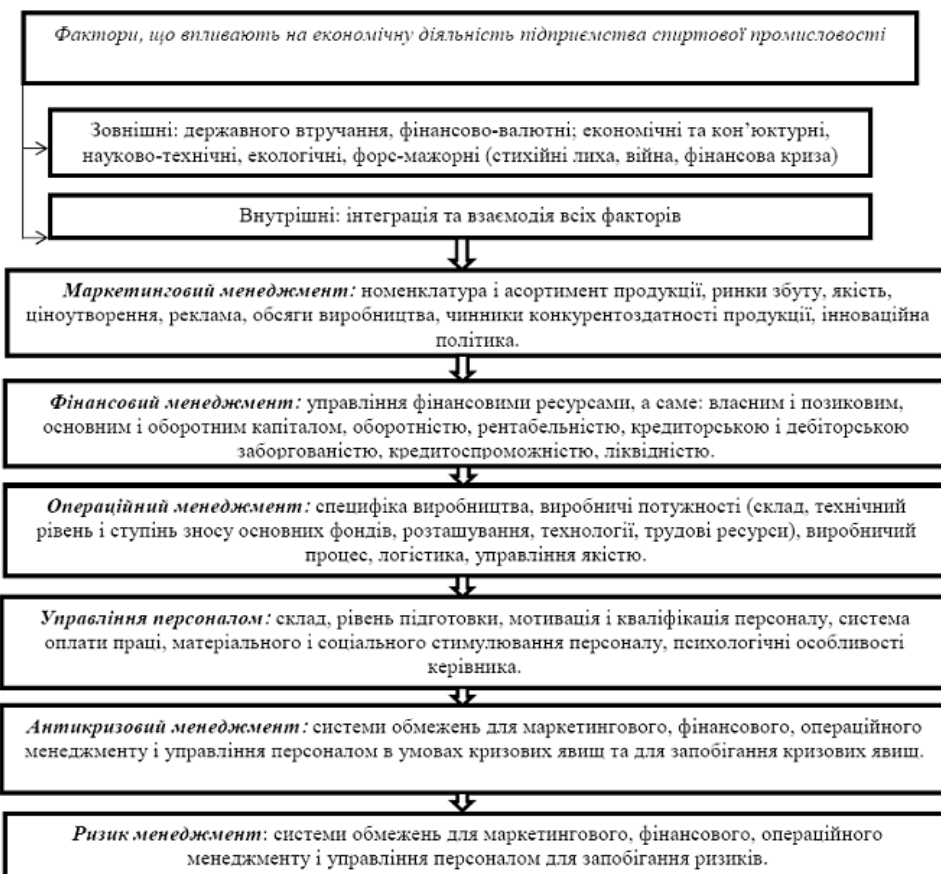

Рис. 1. Фактори впливу на економічну ефективність діяльності підприємств спиртової промисловості

Джерело: узагальнено та систематизовано автором на основі [2]

Аналіз економічної літератури показав, що фактори – це елементи, які впливають на даний показник або на ряд показників. У такому розумінні економічні фактори, як і економічні категорії, що відображаються показниками, носять об'єктивний характер. Класифікація факторів дозволяє глибше розібратися в причинах зміни досліджуваних явищ, точніше оцінити місце і роль кожного фактора у формуванні величини результативних показників. Комплексна класифікація факторів дає можливість моделювати господарську діяльність, здійснювати комплексний пошук внутрішньогосподарських резервів з метою підвищення ефективності виробництва. Слід зазначити, що підприємство як основна ланка господарства є великою та складною системою, яка характеризується різноманітністю структурних елементів, зв'язків між ними та зовнішнім середовищем, мінливістю як елементів, так і їх зв'язків [5, с. 37].

Важливим аспектом функціонування підприємств спиртової промисловості відіграють основні фонди. Зазвичай виділяється два основних напрями підвищення ефективності використання основних фондів, таких як: інтенсивні та екстенсивні. До інтенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних фондів можна віднести: механізація та автоматизація виробництва; технічне переозброєння та модернізація; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу.

В свою чергу до екстенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних фондів можна віднести наступні: скорочення простоїв обладнання внаслідок своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами, напівфабрикатами та підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та скорочення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання [4, с. 301].

При цьому, головною проблемою для підприємств спиртової промисловості є необхідність розробки обґрунтованих норм та нормативів за кожним з зазначених елементів. Однак лише за таких умов можна досягти скорочення витрат та прискорення оборотності оборотних коштів.

Найбільш проблемним з точки зору підвищення ефективності використання ресурсом виступає персонал підприємства. Відтак керівники вищої та середньої ланок управління повинні індивідуально підходити до розробки системи стимулювання та винагородження працівників підприємства, навіть якщо значення їх штатної чисельності вимірюється кількома тисячами чоловік. Зокрема, варто зазначити, що загальний перелік стимулів залишатиметься незмінним: матеріальне стимулювання, моральне стимулювання та заходи адміністративної дії.

Проведений аналіз показав, що у зв'язку з цим до компетенції сучасних керівників висувуються досить жорсткі вимоги, а саме: глобальне та системне мислення; здатність працювати в команді; вміння мотивувати та переконувати; здатність до нововведень; ініціативність; організаційні здібності; вміння приймати

рішення; університетська освіта. В свою чергу, від керівництва очікують здійснення постійного моніторингу, аналітичної оцінки та формування системи заходів щодо підвищення ефективності використання матеріальних та трудових ресурсів, а також покращення результатів діяльності виробничо-господарських одиниць та підприємства в цілому. Відтак підвищити ефективність використання матеріальних та трудових ресурсів можливо лише за умови детального аналізу кожного технологічного процесу [3, с. 69].

Суспільні зміни в суспільстві також впливають на показники ефективності на різних рівнях господарювання. Також слід відзначити, що досягнення певного рівня успішності функціонування підприємства нерозривно пов'язане з набуттям підприємством ознак конкурентоспроможності. Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того, щоб бути конкурентоспроможним, підприємства спиртової промисловості повинні мати конкурентні переваги, основними шляхами їх отримання є:

- стати кращим самому через вживання заходів щодо удосконалення власної діяльності та підвищення її ефективності;
- безпосередньо послабити конкурентів;
- змінити ринкове середовище.

Оскільки реалізація останніх двох напрямків потребує значних зусиль, основним засобом отримання конкурентних переваг залишається підвищення ефективності власної діяльності [6, с. 82].

Досягнення високих результатів господарювання підприємств можливе завдяки виявленню та нейтралізації негативних факторів та стимулюванню дії позитивних, зокрема удосконалення організаційної структури, збалансування виробничого потенціалу, впровадження нових технологій. Реалізація внутрішніх і зовнішніх факторів підвищення ефективності діяльності підприємств забезпечить отримання не лише економічного ефекту, але й соціального (рис.2).

Рис. 2. Механізм реалізації шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств спиртової промисловості

Джерело розроблено автором

Підприємства спиртової галузі повинні постійно контролювати процес використання внутрішніх факторів через розробку та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також враховувати вплив на неї зовнішніх факторів. Ефективність господарської діяльності характеризується порівняно невеликим колом показників, але на кожен з них впливає ціла система факторів.

Дослідивши напрями та заходи підвищення функціонування підприємств спиртової промисловості, виникає необхідність конкретизації напрямків дії та використання головних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності підприємств даної галузі, серед яких потрібно виділити:

1) Технологію. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції (надання послуг).

2) Управлінські процеси. Процес управління повинен мати такі особливості, як: неперервність, нерівномірність, циклічність, послідовність, відносна змінність та сталість. Процес управління складається з окремих управлінських циклів, кожен з яких можна розділити на ряд самостійних операцій. Цими операціями, як відомо, є збір і передача інформації про об'єкт управління, її обробка й аналіз, вироблення на основі цього аналізу управлінського рішення, передача рішення на об'єкт управління і його реалізація цим об'єктом, порівняння отриманих внаслідок реалізації рішення показників з їх планованими величинами. Основними елементами управління підприємством є стратегії, структура, системи, стиль, сумісність цінності, склад персоналу, сума навичок.

3) Матеріальні ресурси. Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції раціоналізуються управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання.

4) Трудові ресурси. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники – керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі.

5) Система. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують належну організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності (продуктивності) будь-якої складної виробничо-господарської системи [6, с. 81].

Аналіз показав, що напрямки підвищення ефективності підприємств спиртової галузі України спричинена з негативними фінансовими результатами роботи понад 79% спиртових заводів в останні роки викликають неабияку стурбованість. Причина таких результатів - наслідки системної кризи управління, яка підриває організаційно-економічну базу як окремих підприємств так і всієї спиртової галузі України в цілому.

За цих умов вважаємо, що невід'ємною складовою у діяльності підприємств відіграє держава. Зокрема, основним завданням державної політики у спиртовій промисловості є вдосконалення принципів ринкового регулювання та прискореного розвитку перспективних напрямків застосування спирту. Даним питанням переймалися багато зарубіжних та вітчизняних науковців, особливо вдало свою думку наводить вчений-економіст О.І. Шаманська: «Економічний зміст державної підтримки полягає в розробленні та реалізації системи державних програм науковотехнічного, ресурсного, фінансового, кадрового та іншого сприяння розвитку підприємств. У теперішній час державна підтримка спиртової галузі здійснюється програмою розвитку спиртової галузі України. Згідно неї передбачено науковотехнічне оновлення виробництва, впровадження інноваційних ресурсозберігаючих і енергозберігаючих, екологічно безпечних технологій, зниження

собівартості, підвищення якості, освоєння нових конкурентоспроможних видів продукції, в тому числі й біоетанолу.

Одним з найважливіших інструментів державного регулювання спиртової галузей є ліцензування. Безсумнівно, ліцензія служить важливим засобом управлінського впливу, що припускає:

- державне підтвердження і визначення меж права на ведення господарської діяльності;
- державний контроль за здійснюваною діяльністю;
- можливість припинення діяльності за особливими підставами державними органами» [7, с. 72].

Тому, для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів: дослідних організацій, навчальних центрів, інститутів, асоціацій. Низька завантаженість потужностей негативно впливає на розвиток спиртової промисловості. З метою стабілізації ситуації у спиртовій галузі необхідно детально вивчити виробничо-економічний стан на підприємствах. Непоодинокі випадки, коли підприємства в умовах конкуренції на ринку спирту вимушені реалізовувати свою продукцію за цінами нижчими від її собівартості, що призводить до значних збитків.

Висновки. Таким чином, ефективність виробництва підприємства – це комплексне поняття, що відбиває кінцеві результати використання ресурсів за певний проміжок часу, головною ознакою якого може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємств спиртової галузі з найменшими витратами суспільної праці або часу. Успішна реалізація стратегії розвитку підприємств передбачає здійснення результативної, ефективної та конкурентоспроможної господарської діяльності. Основні чинники підвищення ефективності роботи підприємств спиртової галузі полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів тощо. Підвищення ефективності є можливим лише за умови формування якісної системи менеджменту, що в свою чергу передбачає встановлення жорстких вимог до керівників усіх рівнів.

Отже, в теперішній час підвищення ефективності роботи спиртової промисловості привертає все більшої уваги до себе. Підприємства даної галузі потребують модернізації виробництва в цілому. В свою чергу – основні чинники підвищення ефективності роботи підприємств спиртової промисловості полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів. Лише вміле використання всієї системи названих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва. Адже саме спиртова галузь є перспективною та зуміє підняти економіку України на новий рівень розвитку, що в свою чергу зробить її стійкою і непохитною перед рядами задач, що постануть перед нею. Одним із вагомих показників – свобода від імпорту світлих енергоносіїв. Наша країна зможе подолати цей рубіж і бути енергонезалежною.

Література.

1. Казачков І.О. Підвищення ефективності використання ресурсів промислового підприємства / І.О. Казачков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – №1(2). – С. 86-89.
2. Кравченко О.А., Бевзенко Х.С., Бут Є.М. Економічна концепція підвищення ефективності діяльності виробничих підприємств / О.А. Кравченко, Х.С. Бевзенко, Є.М. Бут // Економіка: реалія часу. – 2015. – №5(21). – С. 69-76.
3. Левик Л.І., Шепель Н.Г. Питання підвищення ефективності діяльності підприємства / Л.І. Левик, Н.Г. Шепель // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2011. – С. 69-70.
4. Ловська І.Д. Оцінка виробничих запасів підприємств спиртової промисловості / І.Д. Ловська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. – 2012. – №3(24). – С. 299-304.
5. Пінчук Т.А. Особливості впливу факторів на організаційну структуру підприємства / Т.А. Пінчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – №10(4). – С. 36-40.
6. Погорелов С.М., Леденко О.В., Матяш О.А. Дослідження шляхів підвищення ефективної діяльності підприємств / С.М. Погорелов, О.В. Леденко О.В., О.А. Матяш // Вісник НТУ «ХПІ». – 2015. – №26(1135). – С. 76-82.
7. Шаманська О.І. Особливості системи державного регулювання лікеро-горілчаної та спиртової промисловості в Україні / О.І. Шаманська // Економіка та держава. – 2012. – №11. – С. 70-72.

References.

1. Kazachkov, I.A. (2013) "More efficient use of resources for industrial enterprises", *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi vlasnosti*, vol. 1(2), pp. 86-89.
2. Kravchenko, A.A. Bevzenko, H.S. and Booth, E.M. (2015) "The economic concept of improving the efficiency of industrial enterprises", *Ekonomika: realia chasu*, vol. 5 (21), pp. 69-76.
3. Levyk, L.I. and Shepel, N.G. (2011) "The question of improving the efficiency of the company", *Aktual'ni problemy ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku rehionu*, pp. 69-70.
4. Lovska, I.D. (2012) "Evaluation of inventory enterprises alcohol industry", *Problemy teorii ta metodologii bukhgalters'koho obliku, kontroliu ta analizu*, vol. 3(24), pp. 299-304.
5. Pinchuk, T.A. (2015) "Features of influence factors on the organizational structure of the enterprise", *Naukovyj visnyk Kherson's'koho derzhavnogo universytetu*, vol. 10 (4), pp. 36-40.
6. Pogorelov, S.M. Ledenko, A.V. and Matias, O.A. (2015) "Study ways to improve the efficient operation of enterprises", *Visnyk NTU «KhPI»*, vol. 26 (1135), pp. 76-82.
7. Shamanska, O.I. (2012) "Features of the system of state regulation of liquor and alcohol industry in Ukraine", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp. 70-72.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"